

A HUNYADI-SOROZAT POPULÁRIS GEOPOLITIKAI OLVASATBAN

Murányi Kata

egyetemi adjunktus, csoportvezető, tag

PTE BTK, Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék; PTE BTK, Populáris Geopolitika és Média Kutatócsoport; PTE BTK, Képregénytudományi Kutatócsoport
ORCID 0009-0005-3009-8154

Egeresi Zoltán

egyetemi adjunktus, tudományos munkatárs

PTE BTK, Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék; NKE, John Lukács Intézet
ORCID 0000-0001-7130-5950

Tarrósy István

egyetemi tanár, központvezető, tudományos munkatárs

PTE BTK, Politikatudományi és Nemzetközi Tanulmányok Tanszék, Afrika Kutatóközpont; Stellenbosch University, Centre for International and Comparative Politics
ORCID 0000-0002-0054-6295

Maksa Gyula

egyetemi docens, központvezető, tag

PTE BTK, Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék; PTE BTK, Képregénytudományi Kutatóközpont; PTE BTK, Populáris Geopolitika és Média Kutatócsoport
ORCID 0000-0001-5733-0033

Dol: 10.15170/PSK.2026.SI.01.10

Beküldve: 2025. december 30.

Elfogadva: 2026. május 13.

Publikálva: 2026. május 31.

Hivatkozás:

Murányi, K. – Egeresi, Z. – Tarrósy, I. – Maksa, Gy. (2026): A Hunyadi-sorozat populáris geopolitikai olvasatban. *Pólusok*, 7(SI), 176–194.

Egyéb információk:

-

A folyóiratban megjelenő írások a Creative Commons Nevezd meg – Nem Kereskedelmi – ShareAlike 4.0 nemzetközi licenc alatt kezeltek.

 CC BY-NC-SA 4.0

Absztrakt

A tanulmány a Hunyadi-sorozatot a populáris geopolitika elméleti keretében vizsgálja, arra keresve a választ, miként járul hozzá egy nagyszabású történelmi televíziós produkció a geopolitikai imaginárius és a nemzeti identitás kortárs újratermeléséhez. A tanulmány első része áttekinti a populáris geopolitika fogalmának kialakulását és főbb irányzatait, különös tekintettel arra, hogyan értelmezi a populáris kultúrát – filmeket, sorozatokat, irodalmi műveket – a geopolitikai gondolkodás formálásának terepeként. Ezt követően a Hunyadi-sorozat részletes elemzése következik, amely feltárja a „mi” és a „másik”, a keresztény Európa és az Oszmán Birodalom, valamint a magyar politikai közösség és a nyugati hatalmi centrumok reprezentációját. Az elemzés rámutat arra, hogy a sorozat egyszerre épít a „védőbástya” toposzára és a lentről felemelkedő hős alakjára, miközben árnyalt ellenfélképet és kritikus Nyugat-reprezentációt kínál. A történelmi narratíva így nem pusztán múltértelmezésként működik, hanem a jelenből visszavetített geopolitikai önpozicionálásként is értelmezhető.

Kulcsszavak: Hunyadi János, média, populáris geopolitika, reprezentáció, televíziós sorozat

Bevezetés

A Hunyadi (Rise of the Raven) egy nagyszabású, tíz részből álló, nemzetközi koprodukcióban megvalósult történelmi televíziós sorozat, amelyet 2024. októberében mutattak be Cannes-ban. A sorozat alapjául Bán Mór regényfolyama szolgált, amely Hunyadi János életét és a 15. századi oszmán-magyar konfliktus drámai eseményeit dolgozza fel. A sorozat nemzetközi forgalmazásra szánt, államilag támogatott produkció, minden idők legnagyobb költségvetésű magyar mozgóképes alkotása (Papp, 2025), amely a magyar és az európai történelem sorsfordító időszakát dolgozza fel és újszerű perspektívából mutatja be a politikai harcok, hatalmi blokkok alakulását. Jellegeből adódóan nem csupán széles közönséghez jut el és könnyen befogadható narratívát kínál, hanem olyan, a nemzeti identitáselbeszélés újraértelmezésére vonatkozó vállalkozásnak is tekinthető, amely Magyarország védőbástya szerepét hangsúlyozza.

A sorozat aktívan formálja a nemzeti identitás, a „mi” és a „másik”, a „saját” és az „idegen” jelentését, ugyanakkor hozzájárul a geopolitikai, külpolitikai hangsúlyok közvetítéséhez, a különböző kultúrák és civilizációk találkozásának bemutatása által. A Hunyadi alapparratívája a bátor, igazságos, emberi történelmi hős és a hősie kis nemzet elbeszélése, amellyel morális felsőbbrendűséget és civilizációs védőszerepet hangsúlyoz a külső (és belső) fenyegetéssel szemben. Legfőképp a „mi” és az „ők”, az identitások konstruálásában tűnik újszerűnek, és ehhez kapcsolódóan az Oszmán Birodalom, a Nyugat és a keresztény Európa megjelenítésében, értékelésében. A sorozat kulturális kódjai olyan ellentétpárokon keresztül jelennek meg, mint a civilizáció és barbárság, agresszor és áldozat, centrum és periféria.

Tanulmányunk célja kettős: egyrészt szeretnénk rövid magyar nyelvű áttekintést nyújtani a populáris geopolitika viszonylag új tudományos megközelítéséről, másrészt a geopolitika és populáris kultúra szempontjából vizsgálni a sorozatot. A főbb kutatói kérdéseink a következők: Miért aktuális a Hunyadi-sorozat vizsgálata populáris geopolitikai szempontból? A különböző tematikus elemek (szereplők, események, helyszínek) és reprezentációk által hogyan konstruálja meg a „mi” és a „másik”, a „saját” és „idegen” kettősségét (pl. török-magyar konfliktus) a sorozat? Ehhez kapcsolódóan magyar nézőpontból milyen sztereotípiákat erősít meg vagy bizonytalanít el az elbeszélés? Magyarországnak milyen geopolitikai szerepet tulajdonít? Hogyan járulhat hozzá a magyar nemzeti identitáselbeszélés újragondolásához a sorozat (hősies nemzet)?

A populáris geopolitikai vizsgálódás történelmi áttekintése

Amíg a tradicionális, államközpontú geopolitika vizsgálódási körébe olyan témák tartoznak, mint a nemzeti szuverenitás, az államhatalom, geopolitikai blokkok és erőviszonyok, addig a kritikai geopolitika a globalizáció, a szimbolikus határok,

hálózatok és virtuális környezet (Ó Tuathail & Dalby, 1996) problematikáját tárgyalja, egyúttal diszkurzív térben vizsgálja a kapcsolódó narratívákat. Ó Tuathail (Toal) szerint érdemes bevezetni a geopolitikai kultúra fogalmát, amely azért tekinthető adekvátnak, mert érzékenyen kezeli a jelenségek összetettségét, és abból indul ki, hogy az államokon belüli hatalmi viszonyok és intézményi struktúrák érdemben befolyásolják azokat a narratívákat, amelyekkel az adott állam a külvilág felé önmagát és érdekeit megjeleníti (Toal, 2024: 91).

A populáris geopolitika diszciplínája a kritikai geopolitikai megközelítésnek Ó Tuathail (1996) szerinti hármas felosztásába illeszkedik. Amíg a formális geopolitika az akadémia vagy a politikai think-tankek (tanulmányok, jelentések, politikai doktrínák stb.), a gyakorlati geopolitika pedig a politikai döntéshozók által generált geopolitikai diskurzust jelöli (politikai beszédek, állami intézkedések, diplomáciai és jogi gyakorlatok stb.), addig a kommunikáció, a média és az identitás politikájának egybefonódásával foglalkozó populáris geopolitikai megközelítés a diskurzus azon rétegét vizsgálja, amelyben az állampolgárok nap mint nap elmerülnek (tömegkommunikáció, állami rituálék, közvélemény stb. eszközeivel), tehát – tehetjük hozzá – a populáris médiakultúrát. A népszerű média elbeszéléseinek segítségével megalkotott populáris geopolitikát, azaz a médiászövegek reprezentációiban, valamint a médiaközönségek és -használók mindennapi gyakorlataiban megképződő geopolitikai tudást. A populáris geopolitika kutatása a média kulturális tanulmányozását találkoztatja a geopolitikai elemzések korábbi hagyományaival, figyelmet szentelve a keretezésnek (framing), amely éppen a narratívák (how the story is told), reprezentációk dimenzióira irányítja a figyelmet.

Saunders és Strukov (2018) kiemeli, hogy a populáris geopolitika interdiszciplináris jelleggel felel a tömegkultúra, a nemzetközi kapcsolatok és a geopolitika által tárgyalt problémákat. A média különféle típusait, formátumait, műfajait vizsgálja, legyen szó hírmédiáról (újságok, TV stb.), könyvekről, vagy a populáris kultúra egyéb termékeiről (pl. képregények, filmek, zene, internet stb.). Dittmer és Bos (2019) a *Popular Culture, Geopolitics, and Identity* című kötetben a nemzettudat reprezentálására példaként hozzák a labdarúgó világbajnokságok által transzmittált nemzeti szimbólumok szerepét (Dittmer és Bos, 2019: 17-18) vagy a Brit Birodalom esetében például a James Bond-filmeket (Dittmer és Bos, 2019: 69-94).

A tömegfogyasztás könnyen elérhető értékeire épülő tömegkultúra – vagy másképpen: populáris médiakultúra – kialakulása akár a mozgatható betűelemekkel való könyvnyomtatás technológiájának 15. századi megjelenéséig is visszavezethető, hiszen az első tömegterméknek tekinthető könyv révén a kulturális termelés már nem csupán egy szűkebb réteg kiváltsága volt (Dittmer és Bos, 2019). Közös nyelvi-kulturális jellemzőkkel bíró „elképzelt közösségek” (Anderson, 2006) jöttek létre, melyek formálódását a nyomtatás, mint technológiai újítás alapvetően határozta meg. Széles tömegek számára is hozzáférhetővé váltak a vallási és politikai szempontból érzékeny szövegek, így a kultúrafogyasztók rálátást kaptak a közösség, a nemzet

kérdéseit érintő ügyekre. A korábbi előzmények ellenére a korai médiakultúra korát a piaci alapon szervezett média 19. századi kiépülésével szokás összefüggésbe hozni.

A populáris kultúra számtalan kommunikációs csatornán, platformon és hagyományon keresztül elérhető számunkra, és széles társadalmi csoportokhoz kapcsolódik. A populáris geopolitika kérdései alapvetően a populáris kultúra politikai jelentéstartalmaira vonatkoznak a geopolitikai kereten belül. Saunders és Strukov (2018) értelmezése szerint a geopolitika térkép a világ megértéséhez, amely segít eligazodni a nemzetközi kapcsolatok világában, feltárva a földrajzi tér és az ott élők viszonyát, különös figyelemmel a hatalmi viszonyokra és az egyes szereplők hatalomhoz kapcsolódó viszonyára. A nemzetközi kapcsolatok klasszikus megközelítésének területén a populáris kultúra tanulmányozása legjobb esetben is marginális szerephez jut. Noha számos folyóirat – a *Politics*, a *Geopolitics*, vagy a *Millennium* – egyre nagyobb teret szentel a populáris kultúra empirikus és elméleti elemzésének a nemzetközi kapcsolatokon belül, valamint a populáris kultúra politikai kultúrában betöltött szerepének fontosságáról szóló tanulmányoknak, a nemzetközi kapcsolatok diszciplínájának legfontosabb folyóiratai továbbra is szinte áthatolhatatlan erődítményeknek tűnnek. Ugyanakkor a populáris kultúra nemzetközi politikai kontextusainak kutatása gyakran talált termékeny talajt más tudományágakban, a földtudománytól a kultúrakutatáson át a szociológiáig. Ugyancsak Saunders és Strukov (2018) szerint a nemzetközi kapcsolatok tudományának nem sikerült elérnie azt az alapvető célját, amely azon kortárs politikai entitások közötti kapcsolatok tanulmányozására és megértésére vonatkozik, amelyek nemcsak az állami intézményeket, hanem a populáris kultúra intézményeit is magukban foglalják.

Az 1990-es években kezdődött digitális forradalom átalakította és kihívások elé állította a globális politikai színteret, megkérdőjelezve a politika működéséről régóta fennálló elképzeléseket. Az új médiák, a tévésorozatok, a filmek vagy a videojátékok relevanciája a világ megítélésében és működésében megköveteli, hogy az ilyen kutatások bekerüljenek a nemzetközi kapcsolatok tudományának fősodrába, hiszen nyilvánvalóvá vált, hogy a politika és a nemzetközi kapcsolatok szorosan kapcsolódnak a populáris kultúrához, amely elbeszéléseket és értelmezéseket kínál a laikusok számára is. A populáris médiakultúrában a hírességek és a politika közötti határ egyre elmosódottabbá válik, láthatjuk ezt például Berlusconi, Schwarzenegger, Trump vagy Cicciolina esetében (Saunders és Strukov, 2018).

A geopolitika kritikai vizsgálata az 1970-es évekhez, a francia geográfus Yves Lacoste személyéhez és a radikális francia földtudomány folyóirata, az *Hérodote* megalapításához köthető. Francia nyelven az utóbbi évtizedekben a médiageopolitika (*géopolitique des médias*) tudományterülete látszik önállósulni, ennek átfogó képét, tematikájának részletgazdag bemutatását kínálja Philippe Boulanger monográfiája (2014, a korábbi könyv fogalmi hálójával dolgozó újabb változat 2021). Az 1990-es évektől a meghatározó angol nyelvű nemzetközi szakirodalomban is új

geopolitikai megközelítések jelentek meg (Ó Tuathail és Dalby, 1998). Joanne P. Sharp úttörő munkáiban (1993, 1996, 2000) azt vizsgálja, hogy a széles körben terjesztett Reader's Digest amerikai magazin miként befolyásolta a közvélemény geopolitikai percepcióját a hidegháború idején. Sharp azzal érvel, hogy a magazin jelentős szerepet játszott egy bizonyos amerikai identitás és világnézet kialakításában azáltal, hogy egyszerűsített narratívákat mutatott be a globális eseményekről. A Reader's Digest gyakran ábrázolta az Egyesült Államokat erkölcsi vezetőként, a Szovjetuniót pedig állandó fenyegetésként, ezzel megerősítve a kétpólusú és ideológiai ellentéteket is. Sharp tanulmánya (1993) rávilágít a populáris kultúra fontosságára a nemzetközi kapcsolatok alakításában és a nemzeti identitás közvélemény általi megértésének alakításában. Klaus Dodds (2003, 2005; Funnell és Dodds, 2017) a James Bond-filmek elemzésén keresztül mutatja be a posztimperialis Nagy-Britannia narratíváját. A szintén geográfus Jason Dittmer (2005, 2007, 2013) pedig egyebek mellett az Amerika Kapitány figuráján keresztül vizsgálja, hogy egy képregény szuperhős miként alakítja az Egyesült Államok pozícióját, megítélését, értelmezését a világban. Ahogy Dittmer és Dodds (2008) rámutat, a hidegháború idején a populáris kultúra és a politikai világ közötti határok elmosódása különösen jelentőssé vált, főleg, amikor Reagan elnök Hollywoodot saját személyes eszközkészletként kezdte használni külpolitikai céljainak eléréséhez, például a Csillagok háborúja, a Rambo vagy a Rocky című filmek kapcsán. Az említett geográfusokhoz hamarosan más tudományterületek képviselői is csatlakoztak (nemzetközi kapcsolatok, kommunikáció- és médiatudomány, politikatudomány stb.), akik kutatásaikban filmsorozatok, könyvek, képregények, dalszövegek, videójátékok médiumain keresztül vizsgálják a politikai hatalmi viszonyokat és narratívákat (például Weldes, 1999; Weber, 2005; Nexon és Neumann, 2006; Boulton, 2008; Dunnett, 2009; Salter, 2011). A populáris geopolitika területén tevékenykedő kutatók különös érdeklődést tanúsítanak aziránt, hogy a populáris kultúra miként képes beszivárogni (Dodds, 2005) a politikai döntéshozók, diplomaták és polgárok valós cselekedeteibe, kezdve a külpolitikai kezdeményezések támogatásától a fegyverkezésen át a nemzeti ellentétekig. Mégis fontos kiemelni, hogy ezen kutatások középpontjában alapvetően a globálisan orientált angol nyelvű országok állnak (Saunders és Strukov, 2018). Tanulmányunkkal az angolszász kereteken kívüli, közép- és kelet-európai populáris geopolitikai diskurzus hangsúlyozásához kívánunk hozzájárulni.

Az írás ezáltal a magyar nyelven elérhető, eddig meglehetősen szerény vonatkozó szakirodalom és tudáskorpusz bővítését is szolgálni akarja. Valójában a Szilágyi István által jegyzett Geopolitika és A geopolitika elmélete című kötetek (Szilágyi, 2013 és Szilágyi, 2018) foglalkoznak néhány oldal erejéig a kritikai geopolitika és geoökonómia lényegi elemeivel és megközelítéseivel, Ó Tuathail munkásságán túl kiemelve további fontos szerzők hozzájárulását „a modernitásra jellemző sokszínű geopolitikai diskurzusok és gyakorlatok változatos kritikáinak gyűjtőhelyeként”

(Szilágyi, 2013: 144) felfogható kritikai geopolitika valóságának feltárásához. Így Laura Jones, Daniel Sage, John Agnew, valamint Saul Bernard Cohen, Edwin Luttwak és Neil Smith szerzők fontosabb munkáira is történik hivatkozás magyarul. A kritikai geopolitikával is részletesen foglalkozott Mendly Dorottya (2016). Értékes novum geostratégiai elemzést publikált többek között Kacziba Péter (2023), újfent Szilágyi István (2022), Türke András István (2015), Vörös Zoltán (2014), és magával a geostratégiai gondolkodással Bárdos-Féltoronyi Miklós (2006) is hosszasan foglalkozik a *Bevezetés a geopolitikába* című művében.

Az utóbbi években további új megközelítések is megjelentek a geopolitikai elemzésekben, így például a kibertér (Krasznay et al., 2025). Horváth Levente (2022) A kínai geopolitikai gondolkodás. „Egy övezet, egy út” kínai szemszögből című könyvében a kínai geopolitikai gondolkodásmód gyökereit alaposan kibontja és ezzel ráirányítja a figyelmet számos „puha tételre” (nem csupán a katonai keményerő meghatározó súlyára), amelyek számunkra alapot kínálnak ahhoz, hogy jobban megértsük: hogyan is szól a kínai sztori, amely a mára mérvadó „Övezet és Út Kezdeményezés” (Belt and Road Initiative, BRI) geostratégiai rendszerét keretezi. A változó világrend kérdéseit és magát a világrendi átalakulást vizsgáló monografikus kötetek közül a Grünhut és Vörös (2013) és a Vörös és Tarrósy (2024) munkák alkalmaznak kritikai geopolitikai megfontolásokat. Míg Tarrósy (2022) a válságok jobb megértéséhez kínál kritikai geopolitikai megközelítés-kísérleteket, addig Benyhe István (2025) Magyarország helyzetével és lehetőségeivel foglalkozik behatóbban geokulturális alapokról indítva eszmefuttatását. Kifejezetten friss megközelítéseket adott közre a populáris geopolitikák értéséhez a Kálai–Maksa páros, akik a *Bevezetés a médiakultúra tanulmányozásába* (2022) című munkájukban foglalkoztak a kérdéskörrel. Maksa Gyula a képregények geopolitikai vonatkozásait vizsgálja (2017; 2025), az Egri–Maksa szerzőpáros (2025) a divatkutatás terén alkalmazott populáris geopolitikai megközelítést. Murányi Kata doktori disszertációjában (2020) a kritikai városkutatás, szimbolikus terek, médiavárosok, luzofón identitás kapcsolatával foglalkozik. A Maksa-Murányi szerzőpáros (2023, 2025) a képregény, migráció, szimbolikus terek, street art vizsgálatában alkalmazza a populáris geopolitikai megközelítéseket. Továbbá 2026-ban a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Karán megalakult a Populáris Geopolitika és Média Kutatócsoport. Jelen tanulmány is jelentős részben e kutatócsoport kezdeményezésére született.

A Hunyadi-sorozat mint magyar Game of Thrones?

Köszönhetően annak, hogy a Hunyadi egy játékfilmes sorozatként készült, Bán János (írói álneven: Bán Mór) fantasy-regényíró kötetei alapján (érdemes megnézni a szerző korábbi, 2000-es évek folyamán megjelent Kárpáthia-sorozatát, amely szintén a Kárpát-medence és tágabban vett környezetében játszódik egy jövőbeli

posztapokaliptikus világban, amelyben az emberek középkori civilizációs szinten élnek), emiatt a művet akár egy magyar *Game of Thrones*-ként is megközelíthetjük. Stenberg és Switek (2023) tanulmányukban éppen a *Game of Thrones*-t hozzák példaként a nemzetközi kapcsolatok oktatásához kifejezetten kultúraközi-geopolitikai megközelítésben, mint ahogyan az érzelmek geopolitikáját kutató Dominique Moisi is, a sorozatok geopolitikájával foglalkozó könyvében (2017) önálló fejezetet szentel ennek az alkotásnak. A magyar történész szakma kritikusan fogadta a Hunyadi-sorozatot (mi több, a kritikát magát is górcső alá vették lásd Illik, 2025), nemcsak a technikai következtelenségei vagy kevésbé korhű megoldásai, de a valós történelmi események és személyek „könnyed” kezelése miatt is, s inkább játékfilmként való értelmezését javasolta (Balogh és Németh, 2025; Tóth, 2025; Kovács, 2025). Ez azonban nem von le a film szórakoztató jellegéből, épp ellenkezőleg; lehetőséget ad arra, hogy ne egy történelmi vagy dokumentumfilmként közelítsük meg, hanem a jelenből a 15. századra vetített, szélesebb közönségnek szánt világgépet ismerjünk meg, amely egyszerre építi és továbbfejleszti a magyar lakosság által már ismert, a korszakra vagy történelmi helyzetekre építő tudást és hoz be új megközelítéseket. Így számos közismert, általános és középiskolai könyvekben tárgyalt nemzeti toposz megjelenik a sorozatban. Így például a kereszténység védőbástyájának szerepe, aminek nincsenek megbízható szövetségesei, hiszen végső soron egyedül kellett felvenni a harcot a törökkel szemben. További példa a valójában kitalált Dugovics Titusz alakja, akit a hazafi példájaként konstruáltak meg a 19. században, noha a korabeli források szerint valaki valóban magával ragadott a halálba egy zászlót kitzűző janicsárt (Szócs, 2012). Vagy ide tartozik a déli harangszó, amelyről minden magyar közoktatásból kikerülőnek a nándorfehérvári diadal jut eszébe.

A feldolgozott korszak – 1420-as évektől 1456-ig – valóban a magyar történelem egyik legizgalmasabb, intrikákban, polgárháborúkban és hősiek mozzanatokban bővelkedő időszaka volt, amely ráadásul az oszmán terjeszkedés hetven évre történő megállításával valóban világtörténelmi jelentőségre tett szert. Ez a korszak ráadásul nemcsak a magyar történelem szempontjából izgalmas: számos balkáni nép ezekben az években vívja utolsó nagy harcait az Oszmán Birodalommal szemben. Ide tartoznak a havasalföldi és moldvai románok, a szerbek, akik végül 1459-ben elveszítették államukat, a bosnyákok (1463) vagy az albánok, akik Szkanderbég (Kasztrióta György) vezetésével nagyon komoly gondokat okoztak az oszmánoknak, egészen vezetőjük 1468-as haláláig. Másik oldalon ez az időszak, amikor az oszmánok több vereség ellenére úrrá tudnak lenni a balkáni ellenálláson, s Konstantinápoly megszerzésével (1453) végképp birodalommá válnak. II. (Hódító) Mehmed a jelenlegi török kultúrpolitikában is meghatározó szerepet játszik (2012-ben kurzusfilm is készült róla). Tehát a korszak és a fordulatos események valóban kiváló alapot szolgáltatottak egy *Game of Thrones*-féle megközelítésnek; ezt pedig a sorozat messzemenően igyekezett kihasználni. A sorozatban megjelenő testiség, a véres jelenetek brutalitása és a

fordulatokban gazdag cselekmény szintén a nagysikerű sorozat képviselte trendbe illeszti a Hunyadit.

Ebből a megközelítésből kifolyólag valós, a közönség jelentős része által felületesen ismert történelmi személyek és események felhasználásával egy nemzeti mozgóképi hőseposz készült, magyar szemszögből, magyar hősökkel, ahogyan az intencióval kapcsolatban az író egy interjúbán megjegyzi: „mert ez a mi igazságunk” (Exterde, 2025). A sorozat központjába Hunyadi János alakja került. A 15. század meghatározó magyar hadvezére valóban súlyos harcokat folytatott a terjeszkedő Oszmán Birodalommal szemben és számos csatában legyőzve jelentős vereségeket is mért rá. Egy tízrészes, meglehetősen nagy időkeretet felölelő sorozatban ennek a harcnak a részletes bemutatására nem is vállalkozhattak a készítők (az 1443-1444-es téli hadjárat például kimaradt); Hunyadi életének pusztán néhány állomását villantották fel, amelyek személyiségformáló hatásúak voltak, illetve hozzájárultak ahhoz, hogy olyan hadvezérré váljon, aki képes volt vereséget mérni az akkori világ egyik leghatalmasabb uralkodója, az oszmán szultán által vezetett hadra.

A sorozat erőssége, hogy a történetiséget képviselendő a külföldi karaktereket a készítők általában igyekeztek külföldiekkel eljátszatni (törököket törökökkel, szerbeket többnyire szerb színészekkel stb., azonban román színészek nem szerepeltek a produkcióban), s az anyanyelvükön szólalhattak meg a nem magyar szereplők. A megfelelő kommunikációs helyzetekben magyar színészek is megszólalnak idegen nyelveken: Hunyadit alakító Kádár L. Gellért olykor olaszul beszélt, a szerb despota lányát, Brankovics Marát játszó Töröcsik Franciska a magyar mellett szerbül és főleg törökül szólalt meg. Innen nézve feltűnő hiányosság viszont, hogy a román szereplőket nem román színészek játsszák, illetve, hogy csak elvétve szólalnak meg románul. A magyar színészek a Kárpát-medence egészéből, tehát a kisebbségi magyar közösségekből is érkeztek. Ahogyan egy helyen Bán Mór fogalmazott: „egy kicsit így is sikerült meghaladni Trianont” (Kolek, 2025). A következőkben a karakterek és a hozzájuk kapcsolódó szerepek részletes bemutatása helyett inkább arra koncentrálunk, hogy a sorozat hogyan konstruálja a különböző geopolitikai szereplőket és az általuk képviselt politikai entitásokat.

A félelmetes, de nemes hódítók

A végső soron a középkori magyar állam bukását (1526) és a Kárpát-medence etnikai viszonyainak máig tartó megváltoztatását okozó Oszmán Birodalom sorozatban megjelenő vezetői (II. Murád, II. Mehmed) a végzetes konfliktus ellenére alapvetően pozitív színben tűnnek fel. Jelentős játékidőt kap az ő életük, fejlődéstől nem mentes karakterük bemutatása, ami a magyar történelemben oly sokszor ellenséggé vált megjelenő törökök eddigi ábrázolásához képest mindenképp kivételes. Ebből kifolyólag a nagyközönség által kevésbé ismert mozzanatok (pl. testvérgyilkosság intézménye) és toposzok (szultáni hárem bemutatása) is megjelentek a filmvászonon.

Ami a fő török karaktereket illeti, a sorozat ugyan nem indokolja különösebben, hogy miért kell lerohanniuk a Balkánt és Közép-Európát, de ravasz és bölcs, ugyanakkor rendkívül kemény vezetőként mutatja be őket. Az Murathan Muslu által megformált II. Murád a karizmatikus uralkodó karakterét hozza, aki hatalmát nemcsak erővel, de furfanggal tartja meg. Egy olyan vezető, aki az uralkodás nehézségei ellenére vágyik a szerelemre és gyönyörre, de a felsőbb érdekek miatt ezeket akár fel is áldozza, ha kell. A sorozatban elrabolt erdélyi magyar anyától születő II. Mehmed már gyerekkorában éles észjárásról, a „vaskapui csatában” pedig hűségéről apja iránt, bátorságáról, a hatalom megszerzésével (megöletti testvérét) pedig keménységéről és eltökéltségéről, makacsságáról tesz tanúbizonyságot. Ugyan a felépített szultáni karakter képében vannak „gyarlónak” mondható mozzanatok, mint az amúgy az oszmán udvarban bevett gyakorlatnak számító testvérgyilkosság vagy nevelőanyjának megerőszakoltatása, azonban ezek is végeredményben egy olyan ellenfélkép építés részei, amely a végső soron őt legyőző Hunyadi alakját is emeli. A sorozat által megalkotott kép, miszerint a keleti hódítók nem egyszerű karakterek, akik pusztán csak ölni, zsákmányolni jönnek, hanem egy expanzív politika rendkívül tehetséges, tanult és belső vívódásoktól sem mentes letéteményesei, akik a háború és gyarlóságuk ellenére megérdemlik a tiszteletet, s akiket egyáltalán nem lehet félvállról venni.

A keleti zsoldba persze – magyar szempontól – árulók is szegődtek. Ugyan a hazai gondolkodásból teljesen hiányzik, viszont a török történelmi köztudatban – s nemrég „Rise of Empires: Ottoman” netflixes sorozatban – megjelenik Urban/Orbán mester személye, aki a török hagyomány szerint azzal tűnt ki, hogy felajánlotta szolgálatait II. Mehmednek Konstantinápoly 1453-as ostromához. A hagyomány szerint a mester az akkori világ legnagyobb ágyúját öntötte, amivel komoly károkat sikerült okozni a városfalban – ugyan ő nem láthatta annak elestét, mivel ágyúja felrobbant széttépve őt is (a korszakban ez egyáltalán nem volt ritka). A sorozatban azonban Nándorfehérvár ostrománál is feltűnt, mint az olasz pattantyúsok vezetője, aki képes hidegvérrel a saját keresztény népébe lövetni, nem véletlen lesz bünei zsoldja ezüst helyett magyar kardél.

Önző Nyugat

Ezzel szemben az osztrák vagy olasz szereplők szinte egytől-egyig negatív megvilágításba kerülnek. Az egyik fő probléma velük szemben, hogy miközben Magyarország, mint Európa védőbástyája próbálja megakadályozni az oszmán terjeszkedést, addig a jelentős pénzügyi, politikai és katonai képességek fölött diszponáló európai vezetők nemhogy nem ismerik fel a fenyegetést, hanem épp ellenkezőleg, Magyarország – vagy a mindenkori magyar uralkodók – kiszolgáltatott helyzetén próbálnak kíméletlenül nyereszkeskedni. A magára hagyatottságot érzékletesen szemlélteti az utolsó epizódban az ostromra készülve Hunyadi János és Szilágyi Mihály párbeszéde, melynek konklúziója, hogy már megint egyedül maradt az ország. A nyugati

nyerészkedés egyik eklatáns példája volt a genovai flotta oszmánok általi lefizetése, melynek révén a csapataikat áthajózhatták a Boszporuszon, hogy aztán tönkrevérjék a keresztény hadat Várnánál 1444-ben.

Az önérdekkövető, gazdag, pöffeszkedő, ravasz nyugati uralkodó toposzát Habsburg Frigyes képviseli a leginkább, akivel történelmileg valóban meggyűlt a baja Hunyadi Jánosnak is, s még inkább Hunyadi Mátyásnak. A sorozatban bemutatott sztereotip képből egy elhízott, öregedő, élvhajász nagyúrként tűnik fel, aki akár a saját rokonai boldogságát is sutba dobva képes erkölcstelen politikai alkukat kötni – lásd Habsburg Albert kiházásítása vagy özvegyével, Luxemburgi Erzsébettel való bánásmódja.

Az olasz kegyúr, Visconti milánói herceg, akinek zsoldjába Hunyadi Luxemburgi Zsigmond parancsára kénytelen elszegődni, szintén a saját hasznát nézi. Nagyon helyesen felismeri, hogy Hunyadi érdemes minden erejével megtartania, emiatt még attól sem riad vissza, hogy unokahúga bájait is bevesse – aminek köszönhetően a főhős három évig családját feledve olasz földön marad.

A film főgonosza szintén a nyugati „szövetségesek” közül kerül ki. Székhelye a magyar határ mellett lévő Cillei vár. A magyar történelemben elhíresült Cillei Ulrik valóban sok gondot okozott a hatalomért való küzdelemben Hunyadinak, azonban a sorozatban egy végtelenül erkölcstelen, furfangos és hatalomhajász, ördögi figuraként jelenik meg, aki még saját unokahúgát is képes meghágni (mi több, megöletni a saját gyerekével várandós királynét). Persze az isteni gondviselés nem marad adósa: minden gyermekét elveszíti a film végéig. Cillei alapvetően a ravasz, megbízhatatlan, s valójában az ország érdekei ellen tevékenykedő nyugati tanácsadó szerepét testesíti meg, akinek ármánykodásaival a főhősnek rendszeresen meg kell küzdenie.

Árulók és szövetségesek között a Balkánon

Miközben a jelentősebb nyugati hatalmak vajmi keveset segítenek a magyaroknak, az oszmán terjeszkedés útjában lévő balkáni népek is eltérően viszonyulnak a fenyegetéshez: ezt főleg a románok és szerbek esetében láthatjuk.

A külföldi uralkodók közül a leghálátlanabb szerep a román, köztük is II. Vlad Dracul havasalföldi fejedelemnek jutott (fia helyett ő kapta meg a karóbahúzó címet). Nagypál Gábor zseniális alakításában egy morális megfontolásokkal nem nagyon vádolható, szadista vezetőt ismerhetnek meg a nézők, aki képes bármit és bárkit, még saját fiait is feláldozni a hatalomért. Havasalföldi vajdaként nemzetközi ereje sem az oszmán szultánéval, sem a magyar királyéval nem mérhető össze, emiatt elvtelen egyensúlyozást folytat a két nagyhatalom között, az erőviszonyok változása pedig gyors páfordulásra készíti. Magyar szempontból gyávának és megbízhatatlannak mutatják be.

Az összkép két fiát illetően se sokkal jobb: miután mindkettő a szultáni udvarba került, egyikből az edirnei trón várományosával kerül szodómiába, míg a másik, a

későbbi (valóban Karóbahúzó) Vlad Tepes éveken át rabláncon kénytelen sínylődni. A börtönből a fiatal Mehmed szabadítja ki azzal a feltétellel, hogy végez féltestvérel, a szultán elsőszülött fiával – ennek örve alatt a mindenre képes Vlad a fél udvartartást meggyilkolja. A fiatal havasalföldi herceg a későbbiekben, mint Mehmed vérszomjas és bármire képes embereként tűnik ki. Az ő karaktere kapja a szerepet, hogy megerősakolja Mehmed nevelőanyját, Marát, később pedig a Nándorfehérvárat ostromló török katonákat ostorral hajtva a városfalnak kergesse, s ő ígér jutalmat a végül a vártoronyra az oszmán zászlót egy rövid időre kitevő Abdulahnak nevezett katonának – akivel együtt a filmben Dugovics Titusz magát is a mélységbe veti. Kegyetlensége végül az oszmán seregben is ellenérzést szült, ami végül Mehmedet az ostrom közben arra készíti, hogy Havasalföld fejedelmévé téve inkább hazaengedje, azonban ezt megalázó módon teszi, emlékeztetve az ifjú vezetőt az erőviszonyokra: meg kell csókolnia a szultán csizmáját.

A románok viszont nem egyértelműen negatív képben vannak feltüntetve: a vas-kapui összecsapás előtt erdélyi románok is megjelennek, akiket Hunyadi hű embereiként köszöntött. Ugyanígy pozitív szerepet kapnak a (huszita) csehek, akik harci szekerekkel valóban jelentős szerepet játszottak a korabeli csatákban - bár az kimaradt a filmből, hogy Zsigmond rendkívül sokat harcolt ellenük, s ezekben a háborúkban Hunyadi is megismerkedett az akkor forradalmi újdonságnak számító huszita harcmodorral.

Az oszmánellenes harcokban megjelenő másik jelentős balkáni a nép, a szerbek alapvetően pozitív szerepet játszanak. A román testvérpárral szemben éles ellentétet képez a két szerb herceg története, akik kitartanak a magyarok mellett, s nem alázkodnak meg II. Murád előtt. Még akkor sem, amikor emiatt megvakíttatják őket, s a szultáni udvarba kerülnek: ott inkább nővérük, Mara segítségével önkezükkel vetnek véget az életüknek, mintsem megalkudjanak.

Hunyadi egyik szerelme, Mara az okos és furfangos nő szerepét testesíti meg, aki képes még az oszmán szultán szívét is meglágyítani, elméjét pedig lenyűgözni. A szerb hercegnő pedig még az ellenség udvarában sem felejt el, honnan érkezett – lásd testvérei vagy a magyarok alkalmankénti megsegítése –, amely a megalkuvásuktól nem mentes hűség kitartást mutatja be, bár II. Mehmed parancsára, Vlad Tepes általi megerősakoltatása révén elveszik tőle a lehetőséget, hogy Muráddal tartson, miután az (valóban) visszavonult a hatalomtól.¹

Egyház – hollywoodi toposzok

Mint láttuk, a Balkánon ugyan akadnak szövetségesek, de ők túl gyengék. A film ábrázolásában a legtöbb nyugati vezető – kezdve a Habsburgokkal vagy az olaszokkal – alapvetően önérdekkövető, s nem nagyon akar a magyarok segítségére sietni. Érdekes módon azonban ebbe a táborba kerül a pápa is, akit az egész korszakra vonatkozóan egy személy játszik (valójában a vonatkozó három évtizedben négy pápa

is váltotta egymást Rómában). A pápa ezen esetben sem igyekszik a magyarok segítségére, amikor viszont igen, azzal is inkább többet árt, mint használ. Így például Cesarini pápai nuncius Magyarországra küldése, aki valóban jelentős szerepet játszott abban, hogy 1444-ben Magyarország felmondta az Oszmán Birodalommal kötött szerződését és megindította – a sorozatban helyesen bemutatva – a várnai katasztrófával végződő hadjáratát. A sorozatban az ő vakbuzgóságnak köszönhetően a vonuló seregek kegyetlenkednek a bolgár, ortodox papokkal, akik érthető módon inkább ellenséget, mint felszabadítót látnak a keresztésekben.

A film számos helyen a fentebb említettekhez hasonlóan hollywoodi toposzokat szerepeltetve egyházellenes kritikákat vagy mozzanatokot fogalmaz meg. Így például a magyar egyház feje, az esztergomi érsek is rendkívüli rugalmasságot mutat a királyválasztásokat illetően, s végül csak az utolsó pillanatban, Nándorfehérvár ostroma előtt áll Hunyadi mellé. Ugyanígy negatív megvilágításban ábrázolják a felesége halála után hitbuzgalomba és a kereszties hadjáratba „menekülő” I. Ulászlót is. Egyedüli pozitívabb szerepet Kapisztrán János kapott, aki már idejekorán felismeri Hunyadi képességeit, majd pedig a szükség órájában népes kereszteshadat szervezve megtámadja az ostromló török sereget. Az utolsó két epizódban ez a hitbuzgalomból indított fegyvertelen támadás, s mint ilyen, egyértelmű öngyilkosság, a valóságban a kaszákkal, cséplőkkel felfegyverkezett keresztiesek hősiessége, de nem esztelen beavatkozását jelentette, amelyet Hunyadi tényleg sikeresen tudott kihasználni.

A magyar hős karaktere a rossz vezetővel szemben

A Toldi Miklósba oltott János vitéz, a rendkívül sportos, kiváló hadvezéri képességekkel rendelkező, szívós, uralkodójához hűséges, katonáival emberséges, szeretőivel szemben állhatatos, a lehetőségekhez képest jó férj, apa és hazafi szerepét megtestesítő Hunyadi esetében a film vajmi kevés esendőséget mutat be. A karaktere alapvetően megfelel a Bán Mór által elképzelt képnek „mindig úgy éreztem, hogy a klasszikus hős az, aki pallossal a kezében, talpig páncélban az ellenség sorai közé tör, és megvédi a hazáját” (Exterde, 2025).

Noha Hunyadi sem fedhetetlen – főleg az első epizódokban, amikor még fiatal és éretlenebb, az italt és a nőket se veti meg –, az árnyaltabb jellemábrázolás hiánya nem a véletlen műve. Ugyanígy makulátlanul és férje biztos támaszaként jelenik meg a felesége, a sorozatban Rujder Vivien által megelevenített Szilágyi Erzsébet, aki bár kénytelen erkölcstelen dolgokat tenni, ezeket a férje és családja érdekében – így mindenképp megkapja a felmentést. Ugyanígy az utolsó pillanatban megtréő tékozló fiú szerepét kapja Újlaki Miklós magyar főúr is, aki az epizódok többségében a saját érdekeit nézve a hős elárulásától sem riad vissza.

Noha Hunyadit a valósághoz hasonlóan, a sorozatban is nemesi család sarjaként ábrázolták, s ebből a szempontból egyértelműen az uralkodó osztály része, a lenről felkapaszkodó hős sztereotípiáját testesíti meg. A királyhoz képest jóval szerényebb,

oszmán és havasalföldi támadásoknak kitett vajdahunyadi vára Erdélyben, az uralkodók által folyamatosan szolgálatra, igaz, egyre jelentősebb szolgálatra kötelezett fiatal nemes a film végére – a történelemhez hasonlóan – jelentős magasságokba emelkedik, hiszen akkor már erdélyi vajdaként, nándorfehérvári kapitányként, az ország volt kormányzójaként adja életét a török elleni harcban.

Ezzel szemben a királyi trónon ülő uralkodók Hunyadi ellenpólusaiként jelennek meg: Luxemburgi Zsigmondot egy idősödő, állandó pénztelenséggel küszködő, csak a német-római császári címre törő, s ezért bármit feláldozni hajlandó, nyelveket nem beszélő vezetőként ismerjük meg. Ugyan történelmileg valóban sokat küzdött a német-római császári címért vagy az állandó pénzhiány ellen, s hadi vállalkozásait, főleg a török ellen, kevés siker koronázta, azonban a sorozat készítői a Zsigmondhoz kapcsolódó történelmi tényanyag alapján egy sokoldalúbb, esetlegesen pozitívabb képet alakíthattak volna ki, amennyiben ez cél lett volna. Elvégre ötven évnyi országlása alatt ő volt az egyedüli magyarországi uralkodó, aki képes volt európai méretű keresztes hadjáratot szervezni (amely ugyan az 1396-os nikápolyi vereségbe torkollott); Zsigmond nevéhez köthető a több mint egy évszázadig kitartó végvárrendszer kiépítése és Nándorfehérvár megszerzése; vagy az, hogy császársága idején budai udvara számított a Német-Római Birodalom központjának. Ugyan megemlítik a sorozatban, hogy a nyugati egyházszakadást lezáró tárgyalásokat ő zavarta le, azonban ez a korban valóban hatalmas diplomáciai teljesítménynek számított. Zsigmond személye és külpolitikája a konnektivitás stratégiájának sikeres, korabeli megtestesítője lehetett volna.

Hunyadi személyiségevel még élesebb kontrasztban áll Habsburg Albert, akit egy egyértelműen gyenge, a nagybátyja és felesége által könnyen befolyásolható, alkalmatlan uralkodóként mutat be a film, aki ráadásul nem volt képes teherbe ejteni feleségét – a valóságban persze több gyerekük is született. Történelmileg valóban Nándorfehérvár 1439-es oszmán ostroma idején, a magyar táborban kitört járványban vesztette életét, de vélhetően nem olyan dicstelenül, ahogy a film bemutatta.

IV. Ulászló lengyel királyt pedig egy naiv, jó szándékú királyként mutatja be a film, aki viszont a személyes tragédia – szeretett, várandós felesége váratlan halála – miatt megroppan és vallási fanatizmusba, s rossz külső tanácsadók (Cillei Ulrik és Cesarini bíboros) befolyása alá kerül, ami aztán elvezet a saját, s felelőtlensége miatt az ország tragédiájához a várnai csatában. A sorozatban szereplő, háború elkerülésére tett oszmán felajánlások valóságosak voltak – így annak történelmi visszautasítása, különösen a később történtek fényében valóban befogadhatóbb a kor mai embere számára egyszerű örültségként, mint a mindenkori magyar furfang (akár stratégiai gondolkodás?) példajaként. Hiszen ne feledjük: annak a szerződésnek a felmondásával a magyar fél megszegte a szavát, csak a történelem véresen megtorolta ezt a pálfordulást.

A következő uralkodó, Luxemburgi Erzsébet fia, V. László már a Habsburg udvarban, Frigyes keze alatt nevelkedik, így őt már nem a magyar érdekek

képviselőjeként ábrázolja a film. Azoknak egy igazi képviselője van: Hunyadi és családja, illetve az őt követők.

Geopolitikai tér

Már a Hunyadi első részének, egyúttal magának a sorozatnak az indítása is geopolitikai értelmezésre hív. Sötét háttér előtt egy rövid szöveget olvashatunk a Magyar Királyság „geopolitikai” jelentőségéről, a „kapu” és az „ütközőállam” metaforáit hangsúlyozva. Ezt követően egy olyan, nagyrészt Európát mutató térképet látunk, amelyen szürke háttérből kiemelkedik piros színével az Oszmán Birodalom, sárgával Szerbia, kékkel pedig a Magyar Királyság, amelyre ráközelítünk. A mozgóképes alakítottóságú térkép a sorozatindító néhány mondat infografikus kiegészítése.

A sorozatban a magyar geopolitikai gondolkodást – nem számítva a Zsigmond öncélúnak beállított birodalomépítési törekvéseit – a napjainkban hangoztatott konnektivitás helyett a törökellenes harc jelentette. A film helyszíneit alapvetően különböző udvarok – ma úgy mondanánk: erőcentrumok –, illetve a balkáni csatateretek teszik ki. A sokszor nemzet(köz)i intrikák helyszínéül szolgáló budai királyi udvar romlottsága és fényűzése mellett ellenpéldaként szolgál a vidéki Magyarországot szimbolizáló Vajdahunyad vára, a Hunyadi-család törökök és havasalföldiek által állandóan támadott birtoka.

A sorozat alapvetően egy keleti – Edirne – és több nyugati központot (Bécs, Róma, Milánó) mutat be, ezek utóbbiak közül főleg a pápai udvar és Bécs (Habsburgok székhelye) játszik nagyobb szerepet. Milánó inkább csak epizódszerepet kap, ahogy a havasalföldi fejedelmi udvar is (a sorozat elején Nándorfehérvár szerb székhely, később magyar kézbe kerül). Ezen központok közül a legtöbb szerepet az orientalista sztereotip háremábrázolással megtestesített, örök tavasz hazájaként ábrázolt Edirne kapja: ez az ellenségépítés miatt nélkülözhetetlen.

A Edirne–Róma–Bécs hármas erőközpont között Magyarország a Kárpát-medencénél jóval nagyobb geopolitikai térbe kerül, amelynek központjaként egyaránt számolnak vele a korszak meghatározó hatalmai: az Oszmán Birodalom, a pápa, a Habsburgok. Azonban a velük szemben a kesztyűt eredményesen nem a megvezetett, gyarló budai udvar, hanem az erdélyi köznemesből hőssé avanszáló, magyar néplelket megtestesítő Hunyadi veheti fel.

További kutatási irányok

Az egyik lehetséges további kutatási irány a történeti távlatba helyezés. Feltehetjük a kérdést, hogy a populáris médiakultúra, korábbi népszerű regények, képregények, mozifilmek és televíziós produkciók geopolitikájához, Hunyadi-képéhez és oszmán-magyar konfliktusábrázolásokhoz képest mennyiben és miben hoz újat a sorozat.

Ezek az alkotások hogyan viszonyulnak például az egzotizáló, orientalizáló európai médiakulturális hagyományhoz?

A másik lehetséges és nehezen megkerülhetőnek látszó kutatási irány az összehasonlító távlatba helyezés. Hunyadi János a magyaron kívül a román és a szerb történetírás fontos szereplője is. Mit tapasztalhatunk ezzel kapcsolatban a román és a szerb populáris médiakultúrára tekintve? Ezen a ponton egy összehasonlító média-történeti távlat érvényesítése kínálkozik lehetőségként, amelynek viszont szálai időben és nyelvi-kulturális tereket tekintve is messzire vezethetnek (lásd ehhez Nagy, 2021).

Ez utóbbihoz kapcsolódóan, és mivel nemzetközi forgalmazásba került, nagyszabású mozgóképes alkotásról van szó, felvetődik a Hunyadi (*Rise of the Raven*) Magyarországon kívüli és magyar nyelven túli recepciójának kérdésköre is. Populáris geopolitikai szempontból különösen érdekes volna az osztrák, szerb és török fogadtatás mellett a román nyelvű recepció vizsgálata is. Talán nem véletlen, hogy nagyon hamar, még a hivatalos bemutató előtt megjelent egy populáris geopolitikai nézőpontú, előzetes értelmezés a román sajtóban, éppen egy soft power-kutató véleménycikke révén (Blănaru, 2024), amely olykor vitatható megállapításai mellett a reprezentáció kapcsán releváns kérdéseket is felvet, noha a reprezentációkritikát a „kulturális kisajátítás” ernyőfogalma felől érvényesíti. Pedig a Hunyadi (*Rise of the Raven*) esetében talán inkább érvényes és a további összehasonlító populáris geopolitikai vizsgálatok szempontjából hasznosabb is volna a történeti, mediális és populáris geopolitikai „narratívaversenyről” beszélni.

Konklúzió

Tanulmányunkban arra tettünk kísérletet, hogy a Hunyadi (*Rise of the Raven*) című sorozatot a populáris geopolitika elméleti keretében értelmezzük, és megvizsgáljuk, miként konstruálja újra a „mi” és a „másik”, a „saját” és az „idegen” kategóriáit egy sajátosan mediatizált történelmi narratíván keresztül. Kiindulópontunk az volt, hogy a sorozat nem pusztán nagyszabású szórakoztató történelmi televíziós produkció, hanem olyan, kulturális és politikai jelentéshordozó mediális tér, amelyben identitáspolitikai és geopolitikai jelentések termelődnek újra.

A populáris geopolitika történeti és elméleti áttekintése rámutatott arra, hogy a geopolitikai gondolkodás nem kizárólag az állami döntéshozatal vagy az akadémiai diskurzus szintjén formálódik, hanem a populáris médiakultúra tereiben is. A kritikai geopolitika és az arra épülő populáris geopolitikai megközelítés arra hívja fel a figyelmet, hogy filmek, sorozatok, képregények vagy akár televíziós narratívák is hozzájárulnak a világról alkotott geopolitikai tudás és identitásmentés kialakításához. Joanne P. Sharp, Klaus Dodds vagy Jason Dittmer munkái nyomán láthatóvá vált, hogy a populáris kultúra szereplői és történetei nem pusztán szórakoztatnak, hanem politikai és kulturális jelentéseket közvetítenek, miközben részt

vesznek a nemzeti önkép és a globális erőviszonyok értelmezésében. Tanulmányunk ezt a megközelítést kívánta a magyar és közép-kelet-európai kontextusban alkalmazni.

A sorozat összetett képet nyújt a 15. századi geopolitikai erőviszonyokról: miközben az Oszmán Birodalom vezetőit árnyalt, sőt bizonyos értelemben tiszteletet parancsoló ellenfélként ábrázolja, addig a nyugati hatalmi centrumokat gyakran önérdékkövető, morálisan problematikus szereplőkként jeleníti meg. Magyarország a „védőbástya”, a hősi kis nemzet pozíciójában tűnik fel, amelynek autentikus képviselője nem a hivatalos udvari hatalom, hanem a lenről felemelkedő hadvezér, Hunyadi alakja. A sorozat így egy olyan geopolitikai imagináriust erősít meg, amelyben a magyar politikai közösség erkölcsi legitimitációja a külső fenyegetéssel szembeni ellenállásból és önfeláldozásból fakad.

A populáris geopolitikai megközelítés alkalmazása lehetővé teszi annak feltárását, hogy a sorozat miként illeszkedik a kortárs médiakultúra narratívaversenyébe, és hogyan kapcsolódik a jelenlegi geopolitikai önpozicionálás kérdéseéhez. A Bán Mór regényein alapuló adaptáció nem csupán múltértelmezés, hanem a jelenből visszavetített világgép, amely a történelmi toposzok (védőbástya, magányos harc, áruló Nyugat) újraakasztásával járul hozzá a nemzeti identitás kortárs újragondolásához. Ebben az értelemben a sorozat a populáris médiakultúra azon termékei közé sorolható, amelyek a geopolitikai gondolkodás mindennapi szintjein is hatást gyakorolnak a közönség világgértelmezésére.

Mindezek fényében a Hunyadi-sorozat vizsgálata túlmutat önmagán: ráirányítja a figyelmet arra, hogy a populáris médiakultúra miként válik a geopolitikai gondolkodás egyik meghatározó színterévé Közép- és Kelet-Európában is. A jövőbeni kutatások számára különösen termékeny irány lehet a nemzetközi recepció összehasonlító elemzése, illetve annak feltárása, hogy a sorozat által közvetített narratívák miként léptethetők párbeszédbe más – szintén mediatizált – nemzeti történelmi elbeszélésekkel.

Jegyzetek

¹ A Hunyadi-sorozatban megjelenő fontosabb női karakterek elemzéséről lásd Torbó Annamária (2026a, 2026b) tanulmányait.

Irodalomjegyzék

- Anderson, B. (2006). *Elképzelt közösségek. Gondolatok a nacionalizmus eredetéről és elterjedéséről*. Budapest: L'Harmattan, Budapest.
- Balogh G, és Németh R. (2025). „A Hunyadi cicik nélkül 1952-ben is készülhetett volna” – interjú Pálosfalvi Tamással. *ot.hu*, 2025. 04. 24. <https://ot.hu/ot/a-hunyadi-cicik-nelkul-1952-ben-is-keszulhetett-volna-interju-palosalvi-tamassal>, utolsó hozzáférés: 2026. 02. 26.
- Bárdos-Féltoronyi, M. (2006). *Bevezetés a geopolitikába*. L'Harmattan Kiadó, Budapest.

- Benyhe, I. (2025). *Geopolitika. Mit, miért, hogyan*. Gondolat Kiadó, Budapest.
- Blănaru, M. (2024). Filmul despre Iancu de Hunedoara, soft power-ul unguresc și visul lui Viktor Orban, *Adevarul.ro*, 2024. szeptember 16.
<https://adevarul.ro/blogurile-adevarul/filmul-despre-iancu-de-hunedoara-soft-power-ul-2388107.html>, utolsó hozzáférés: 2026. 02.23.
- Boulanger, P. (2014) *Géopolitique des médias. Acteurs, rivalités et conflits*. Armand Colin, Paris.
- Boulanger, P. (2021). *Planète médias. Géopolitique des réseaux et de l'influence*. Armand Colin, Paris.
- Boulton, A. (2008). The Popular Geopolitical Wor(1)ds of: Post-9/11 Country Music. *Popular Music and Society*, 31 (3), 373–387.
- Dalby, S. és Ó. Tuathail, G. (1996). The Critical Geopolitics Constellation: Problematizing Fusions of Geographical Knowledge and Power. *Political Geography*, 15 (6–7), 451–456.
- Dittmer, J. (2005). Captain America's Empire: Reflections on Identity, Popular Culture, and Post-9/11 Geopolitics. *Annals of the Association of American Geographers*, 95 (3), 626–643.
- Dittmer, J. (2007). The Tyranny of the Serial: Popular Geopolitics, the Nation, and Comic Book Discourse. *Antipode*, 39, 247–268.
- Dittmer, J. (2013). *Captain America and the Nationalist Superhero: Metaphors, Narratives, and Geopolitics*. Temple University Press, Philadelphia.
- Dittmer, J. és Bos, D. (2019). *Popular Culture, Geopolitics, and Identity*. Lanham: Rowman & Littlefield.
- Dittmer, J. és Dodds, K. (2008). Popular Geopolitics Past and Future: Fandom, Identities and Audiences. *Geopolitics*, 13 (3), 437–445.
- Dodds, K. (2003). License to Stereotype: Popular Geopolitics, James Bond and the Spectre of Balkanism. *Geopolitics*, 8 (2), 125–156.
- Dodds, K. (2005). Screening Geopolitics: James Bond and the Early Cold War Films (1962–1967). *Geopolitics*, 10 (2), 266–289.
- Dunnett, O. (2009). Identity and Geopolitics in Hergé's Adventures of Tintin. *Social & Cultural Geography*, 10 (5), 583–599.
- Egri, P. és Maksa, Gy. (2025). Divatkutatási lehetőségek populáris geopolitikai nézőpontból, in: Karlovitz, J. T. (szerk.), *Studies on Human and Social Problems*. Sozial und Wirtschafts Forschungsgruppe, International Research Institute, Grosspetersdorf - Marcelová, 225-235.
- Exterde T. (2025). Hősök, háremek, halottak: Bán Mór a Hunyadi-regénysorozatról és a XV. század titkairól. *Infostart.hu*, 2025. április 12.
<https://infostart.hu/interju/2025/04/12/hosok-haremek-halottak-ban-mor-a-hunyadi-regenyssorozatrol-es-a-xv-szazad-titkairrol>, utolsó hozzáférés: 2026. 02.23.
- Funnell, L., Dodds, K. (2017). *Geographies, Genders and Geopolitics of James Bond*. Palgrave Macmillan, New York.
- Grünhut, Z. és Vörös, Z. (szerk.) (2013). *Az átalakuló világrend küszöbén*. Publikon Kiadó, Pécs.
- Horváth, L. (2022). *A kínai geopolitikai gondolkodás. "Egy övezet, egy út" kínai szemszögből*. Pallas Athéné Könyvkiadó, Budapest.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York University Press, New York.
- Illik Péter (2025). A Hunyadi-jelenség. *Kommentár*, http://kommentar.info.hu/cikk/2025/3/a-hunyadi-jelenseg#_ftn8, utolsó hozzáférés: 2026. 02. 27.
- Kacziba, P. (2023). *A ciprusi konfliktus geostratégiai összetevői*. L'Harmattan – PTE ÁOK ITD, Budapest.
- Kálai, S. és Maksa, Gy. (2022). *Bevezetés a médiakultúra tanulmányozásába*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.

- Kolek Zs. (2025). A Hunyadi sorozattal kicsit meghaladtuk Trianont - interjú Bán Mórral. Ma7.sk, 2025. június 15.
<https://ma7.sk/kultura/a-hunyadi-sorozattal-kicsit-meghaladtuk-trianont-interju-ban-morral>, utolsó hozzáférés: 2026. 02.23.
- Krasznay, Cs., Bányász, P., Jakusné, H. É. (2025). Geopolitical Context, Ideologies and Motivations, in: Jobbágy, Zoltán; Zsigmond, Edina (szerk.) *Hybrid Warfare Reference Curriculum Volume II: Elective Seminars*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 187-205.
- Kovács Gergő (2025). Elárulta a történész, hiteles-e történetileg a nagy sikerű Hunyadi-sorozat. Mandiner.hu, 2025. 0. 14. <https://mandiner.hu/kultura/2025/03/elarulta-a-tortenesz-hiteles-e-tortenetileg-a-nagy-sikeru-hunyadi-sorozat> utolsó hozzáférés: 2026. 02. 26.
- Maksa Gy. (2017) A média geopolitikája. A képregénymédia példája, in: Vincze F. (szerk.): *Képregényen innen és túl: Tendenciák a kortárs magyar képregényben és képregénykutatásban I.* Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, Budapest, 13-45.
- Maksa Gy. (2025). Populáris geopolitika, médiageopolitika és képregény, in: Uő.: *Képregénytudomány*. Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, Budapest, 105-130.
- Maksa Gy és Murányi (2023). *Comics meets street art in the media cities of the bande dessinée: Examples from Brussels and Geneva*. Street Art and Urban Creativity 9:2., 16-29.
- Mendly D. (2016): A geopolitika elméleti hagyományairól, in: Baranyi Tamás Péter - Szálkai Kinga (szerk.), *Újhold: A török külpolitika útkeresése a 21. század elején*. Antall József Tudásközpont, Budapest, 11-30.
- Murányi K. (2020). *A luzofón identitás jelenléte a városi kreativitás gyakorlataiban Lisszabon, São Paulo és Goa példáján keresztül*. PTE TTK Földtudományok Doktori Iskola, Pécs.
- Murányi K. és Maksa Gy. (2024). *Migration and Urban Culture in East Germany: Representing Localities in Birgit Weyhe's Graphic Novel Madgermanes*. Street Art and Urban Creativity 10:3., 30-45.
- Nagy, L. (2021). *A király, a zsarnok és a propaganda. Mátyás király és a 15. századi Drakula-történetek*. Szépirodalmi Figyelő Alapítvány, Budapest.
- Nexon, D. H. és Neumann, I.B. (2006). *Harry Potter and International Relations*. Rowman & Littlefield, Lanham, MD.
- Ó Tuathail, G. (1996). *Critical Geopolitics: The Politics of Writing Global Space*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Ó Tuathail, G. és Dalby S. (1998). *Rethinking Geopolitics*. Routledge, London.
- Papp A. Zs. (2025). Ha magyar szuperhőst akartok. Lengyel Balázs, George Mihalka: Hunyadi (Rise of the Raven). *Filmtett.ro*, 2025. április 28., <https://filmtett.ro/cikk/ha-magyar-szuperhost-akartok-hunyadi-kritika>, utolsó hozzáférés: 2026. február 23.
- Salter, M. B. (2011). The Geographical Imaginations of Video Games: Diplomacy, Civilization, America's Army and Grand Theft Auto IV. *Geopolitics*, 16 (2), 359–388.
- Saunders, R.A. és Strukov, V. (2018). Introduction: Theorising the realm of popular geopolitics, in: Saunders, R.A. és Strukov, V. (szerk.), *Popular Geopolitics. Plotting an Evolving Interdiscipline*. Routledge, New York, 1-20.
- Sharp, J. P. (1993). Publishing American Identity: Popular Geopolitics, Myth and The Reader's Digest. *Political Geography*, 12 (6), 491–503.
- Sharp, J. P. (1996). Hegemony, Popular Culture and Geopolitics: The Reader's Digest and the Construction of Danger. *Political Geography*, 15 (6–7), 557–570.
- Sharp, J. P. (2000). *Condensing the Cold War: Reader's Digest and American Identity*. University of Minnesota Press, Minneapolis.

- Stenberg M. és Switek, N. (2023). Using television series to teach comparative and European politics. *European Political Science*, 22 (3), 325–348.
- Szilágyi, I. (2013). *Geopolitika*. Publikon Kiadó, Pécs.
- Szilágyi, I. (2018). *A geopolitika elmélete*. Pallas Athéné Könyvkiadó, Budapest.
- Szilágyi, I. (2022). *Modernizációs stratégiák és kivételes állam Brazíliában (1955–1985)*. Publikon Kiadó, Pécs.
- Szőcs, T. (2012). Nándorfehérvár hőse: Dugovics Titusz. *Korunk*, 23 (3), 13-20.
- Tarrósy, I. (2022). Geopolitikai megközelítés-kísérletek a válságok jobb megértése érdekében, in: Barcsi, T. és Diósi, Sz. (szerk.), *A válság elméleti vonatkozásai*, PTE ÁJK, Pécs, 49-56.
- Toal, G. (2024). *Oceans Rise Empires Fall. Why Geopolitics Hastens Climate Catastrophe*. Oxford University Press, Oxford and New York.
- Torbó Annamária (2026a): Egyenjogúság vagy alárendeltség? Női reprezentációk és interszekcionaritás a kortárs magyar filmekben és sorozatokban. *Szépirodalmi Figyelő*, 2026/1 (megjelenés alatt)
- Torbó Annamária (2026b): The representation of women in contemporary Hungarian popular culture. A case study on the series Hunyadi (Rise of the Raven). *Acta Universitatis Sapientiae Social Analysis*, Vol 16 (megjelenés alatt)
- Tóth Dominik (2025). Holló vagy varjú? – Szubjektív kritika a Hunyadi sorozat első feléről. *ujkor.hu*, <https://ujkor.hu/content/hollo-vagy-varju-szubjektiv-kritika-a-hunyadi-sorozat-első-feléről> utolsó hozzáférés: 2026. 02. 26.
- Türke, A. I. (2015). *Az Európai Unió első afrikai misszióinak és hadműveleteinek geopolitikája*. Publikon Kiadó, Pécs.
- Vörös, Z. (2014). *Kínai sakkjátszma. Tengeri kereskedelmi útvonalak és az energiabiztonság geopolitikája*. Publikon Kiadó, Pécs.
- Vörös, Z. és Tarrósy, I. (2024). *Átalakuló világrend. Az unipoláris pillanat vége?* Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest.
- Weldes, J. (1999). Going Cultural: Star Trek, State Action, and Popular Culture. *Millennium: Journal of International Studies*, 28 (1), 117–134.
- Weber, C. (2005). *Imagining America at War: Morality, Politics and Film*. Routledge, London and New York.

Popular geopolitical analysis of the series *Rise of the Raven*

Abstract

The study examines the series *Rise of the Raven* within the theoretical framework of popular geopolitics, seeking to answer the question of how a large-scale historical television production contributes to the contemporary reproduction of the geopolitical imaginary and national identity. The first part of the analysis reviews the development and main trends of the concept of popular geopolitics, with a particular focus on how it interprets popular culture - films, series, literary works - as a field for the formation of geopolitical thinking. This is followed by a detailed analysis of the series, which explores the representation of “us” and “them,” Christian Europe and the Ottoman Empire, as well as the Hungarian political community and Western power centers. The paper points out that the series builds on both the topos of the “defensive bastion” and the figure of the hero rising from below, while offering a nuanced image of the enemy and a critical representation of the West. The historical narrative thus functions not only as an interpretation of the past, but can also be understood as a geopolitical self-positioning projected from the present.

Keywords: *János Hunyadi, media, popular geopolitics, representation, television series*